

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.051.295 у Львівському національному
університеті імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Калієвського Костянтина Васильовича «Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)» представлену на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 024 Хореографія

Актуальність обраної теми. Актуальність дисертації Калієвського Костянтина Васильовича зумовлена необхідністю мистецтвознавчого осмислення аматорського хореографічного руху Київщини як важливого чинника формування національної самоідентичності в період з кінця ХХ – до початку ХХІ ст. Попри масовість та високий рівень популярності народних колективів регіону, їхня діяльність та творчий внесок у сучасну культуру України, залишаються поза фокусом системних наукових досліджень.

Необхідність вивчення обраної дисертантом теми підкріплена такими чинниками як: потреба критичного переосмислення теоретичної бази української хореології з позицій історизму та наукової об'єктивності, а також актуалізація фольклорно-етнографічного ракурсу досліджень.

Висвітлення ролі Київщини як потужного регіонального самобутнього мистецького осередку хореографічного мистецтва України, що зберігає та транслює локальний матеріал фольклорного характеру до загальнонаціонального культурного простору через репертуари аматорських колективів.

Переосмислення не до кінця оціненого доробку керівників-практиків, що продовжують традиції культурної спадкоємності поколінь хореографічних діячів регіону, потребує наукової фіксації та узагальнення для якісного зростання української хореологічної думки. Хоча вивченню регіональних особливостей присвячено праці В. Верховинця, П. Вірського, К. Василенка, А. Гуменюка та ін., народна хореографія Київщини в роки незалежності досі не була об'єктом ґрунтового наукового аналізу.

Необхідність висвітлення теоретичних і практичних питань розвитку цього регіону як носія етнокультурної ідентичності визначає вибір теми

дисертації Калієвського Костянтина Васильовича «Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)».

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертаційній роботі, забезпечується системним підходом до аналізу об'єкта дослідження та логічною й послідовною структурою викладу матеріалу відповідно до поставлених завдань.

У першому розділі «Джерела, історіографія та теоретико-методичні основи дослідження» здійснено комплексний аналіз наукового підґрунтя та історичних передумов формування аматорського хореографічного руху Київщини. У підрозділі 1.1. «Історіографія проблеми» систематизовано джерельну базу з історії українського народного танцю, проаналізовано біографічні дослідження мистецьких персоналій та фахову літературу, що склала теоретичний фундамент роботи. У підрозділі 1.2. «Джерельна база та методологія дослідження» охарактеризовано архівні документи, які верифікують творчий генезис аматорського хореографічного руху. Визначено методологічний інструментарій та ключові методи наукового пошуку.

У другому розділі «Стан та шляхи розвитку народної хореографії Київської області до початку російської агресії (1991–2014 рр.)» досліджено діяльність провідних аматорських осередків регіону в умовах незалежності держави. У підрозділі 2.1. «Відродження національного мистецького світогляду в контексті творчих пошуків танцювальної спадщини минулого» висвітлено еволюцію художніх принципів та вектори розвитку аматорських колективів Київщини. У підрозділі 2.2. «Відображення фольклорних традицій в репертуарі аматорських хореографічних колективів» простежено трансформацію репертуарної політики та процес повернення до локальної танцювальної спадщини як основи ідентичності. У підрозділі 2.3. «Гастрольні виступи та фестивалі аматорських хореографічних колективів» висвітлено механізми популяризації національного хореографічного мистецтва через активну концертно-фестивальну діяльність.

У третьому розділі «Еволюція народного хореографічного мистецтва Київщини від початку російської агресії до сьогодення (2014–2024 рр.)» проаналізовано трансформаційні процеси в аматорському середовищі під впливом воєнно-політичних та міграційних чинників. У підрозділі 3.1. «Розвиток національного народного танцювального мистецтва в умовах російсько-української війни» розкрито специфіку функціонування колективів у кризових умовах та їхню адаптацію до викликів та до наслідків агресії. У підрозділі 3.2. «Фестивалі Київської області» охарактеризовано генезис регіональних конкурсів і фестивалів як платформ для збереження, відтворення

та ретрансляції національних танцювальних традицій.

У висновках до підрозділів й у загальних висновках синтезовано результати наукового пошуку, підбито підсумки згідно з визначеними завданнями та сформульовано теоретичні й практичні рекомендації щодо подальшого розвитку аматорської хореографії регіону.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що в дисертації:

Уперше:

- здійснено ретроспективний аналіз зібраних матеріалів та результатів польових досліджень у діахронному та синхронному підходах;
- простежено особливості витоків і розвитку народної хореографії в роки незалежної України;
- проаналізовано умови збереження та причини втрати локальних ознак автентичних народних танців та вплив концертно-професійного чинника на структуру народно-хореографічного репертуару;
- аргументовано осмислене значення фестивалів, орієнтованих на вивчення, збереження, популяризацію, поширення, розвиток культурних надбань;
- характеризовано еволюцію форм складової народної хореографії у етно-педагогіці, ритмопластиці, теорії ігрових методів та спортивно-патріотичному русі;
- окреслено пріоритетні шляхи збереження автентичної народної хореографічної культури на професійній та аматорській сценах регіонального та національного рівнів.

Узагальнено:

місце і значення народного хореографічного мистецтва Київщини у:

- мистецькій спадщині українського народу;
- національно-патріотичному вихованні;
- формуванні національної ідентичності населення.

Запропоновано:

- детально проаналізувати діяльність народних хореографічних колективів Центрального регіону України;
- здійснити реконструкцію творчої діяльності аматорських груп та колективів, а також їх внесок у культурно-освітнє й патріотичне виховання;
- систематизувати різновиди впливу на хореографічну діяльність, функції, географічне представництво хореографічних форм у концертних, фестивальних та педагогічно-виховних процесах України та регіону.

Теоретичне та науково-практичне значення результатів дисертаційної роботи. Результати дослідження мають прикладне значення для

мистецької, культурологічної, художньо-творчої діяльності, а також для освітньої галузей і можуть бути використані, як методологічна база для створення хореографічного контенту в театральних виставах та репертуарах професійних і аматорських колективів (зокрема, на українську тематику з представленням народно-сценічного академічного танцю України).

В освітньому процесі матеріали праці можуть слугувати джерелом формування й наповнення освітніх компонентів при підготовці хореографів у закладах мистецької освіти, у розробці навчальних програм та у викладанні дисциплін: «Мистецтво балетмейстера», «Теорія і методика українського народно-сценічного танцю», «Історія хореографічного мистецтва», «Етнографія та фольклор України». Важливою є наукова сфера їх використання для системного узагальнення матеріалів відносно діяльності хореографічних колективів та відносно змістовного аналізу народної хореографії Київщини, що дозволить визначити перспективні напрями подальших досліджень сучасного стану хореографічного мистецтва України.

Загальна оцінка дисертаційної роботи та повнота викладу одержаних результатів дослідження в опублікованих працях.

Дисертація Калієвського К. В. на тему «Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)» є завершеною самостійною науковою працею, у якій вперше у вітчизняному мистецтвознавстві системно досліджено еволюцію аматорського хореографічного руху Київської області.

Робота інтегрована до актуальної наукової парадигми та виконана у межах планових тем кафедри режисури та хореографії Львівського національного університету імені Івана Франка: «Парадигма хореографічного мистецтва в світі та Україні» (номер держреєстрації 0120U101781); «Хореографічне мистецтво як складова художньої культури України та світу» (номер держреєстрації № 0123U101589), де автор зосередився на подоланні наслідків тоталітарних режимів та відновленні хореографічної спадщини регіону.

Об'єкт та предмет – чітко корелюються із темою, фокусуючи увагу на збереженні народної хореографії в аматорському секторі. Визначені хронологічні межі дослідження (70-ті роки ХХ ст. – 2024 р.) вичерпною мірою дозволили простежити тяглість традицій від пізнього радянського періоду до результатів трансформацій в умовах незалежності, а також повномасштабної війни. Методологія наукового пошуку базується на поєднанні історичного, аналітичного та типологічного методів, що забезпечило об'єктивність оцінки творчих процесів на Київщині.

Результати дослідження, науковий доробок автора характеризується великим обсягом оприлюднення наукових текстів, що представлені з високим ступенем повноти та пройшли широку практичну і наукову апробацію.

Робота має логічну архітектуру, яка сформована з теоретичного блоку, де опрацьовано 215 джерел, які, у свою чергу, підтверджують ґрунтовність джерельної бази й аналітичного блоку. Три розділи, що повністю розкривають поставлені завдання: від аналізу джерел до еволюції народно-сценічного хореографічного мистецтва Київщини під час російсько-української війни.

Проаналізувавши дисертацію Костянтина Васильовича стає зрозумілим, що запропонована розвідка написана людиною-практиком, який на власному досвіді опанував предмет свого дослідження. Ця робота є результатом його багаторічної творчої, мистецької та педагогічної діяльності. Цей факт також надає ще більшого значення та ваги роботі, тому що автор володіє і розуміється на всьому спектрі розкритих ним питань: як із середини власних напрацювань, так і з зовнішніх джерел та безпосередніх практико-мистецьких спостережень.

Основні положення, концептуальні засади та висновки дисертаційного дослідження пройшли апробацію на науково-методичному семінарі кафедри режисури та хореографії факультету культури і мистецтв Львівського національного університету імені Івана Франка. Результати роботи були представлені у формі наукових доповідей та пройшли широке обговорення на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, а також під час проведення професійних майстер-класів, зокрема за тематикою дослідження опубліковано.

Основні наукові результати та висновки дисертаційного дослідження викладено у 28 (двадцяти восьми) публікаціях: 3 (три) одноосібні статті та 10 (десять) статей у співавторстві, що опубліковані у наукових фахових виданнях, затверджених МОН України (виданнях категорії Б), 4 (чотири) праці опубліковані в інших наукових виданнях з них: 2 (дві) одноосібні статті 2 (дві) у співавторстві; 11 (одинадцять) тез доповідей у співавторстві, надрукованих у матеріалах міжнародних науково-теоретичних та науково-практичних конференцій. Практичну орієнтованість даного дослідження засвідчує той факт, що дисертант в межах своєї наукової роботи провів понад п'ятнадцяти майстер-класів за темою дисертації.

При розгляді дисертації Калієвського Костянтина Васильовича «Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)» порушень **академічної доброчесності не виявлено**. Дисертацію написано державною мовою з дотриманням усіх вимог до наукового стилю викладу тексту.

Зауваження та запитання щодо змісту дисертації. В тексті дисертації трапляються граматичні, пунктуаційні помилки, певні неточності та випадки некоректно представленої інформація.

– У Вступі визначено основних авторів, праці яких стали теоретичною першоосновою дисертаційного дослідження. Проте дисертант зазначає лише прізвища авторів і не вказує назви праць, які є ключовими для даного дослідження, року їх виходу у світ. Також для оптимізації орієнтування в роботі, у цьому великому переліку прізвищ авторів варто зазначити відповідний номер праці у списку джерел, що набагато спростило б аналіз їх вагомості, відразу скерувавши науковців до першоджерел дослідження.

– Оформлення додатків дисертаційної роботи потребує уточнення, а саме: систематизації, де кожен додаток повинен містити власну назву і розпочинатись з нової сторінки. Представлена інформація в додатку Г, який не має назви (сторінки 314–323): опубліковані в ньому матеріали (фото, скан-копії: афіш, програм, архівних документів, буклетів, архівні фото хореографічних колективів) не містять наскрізної нумерації (рис.) із зазначеною в них інформацією (порядковий номер, назва документа, джерело його погодження [номер у списку джерел], для фото потрібно вказувати автора фотографії і де воно зберігається.

В цьому вбачаємо основну прогалину роботи Калієвського Костянтина Васильовича та ці зауваження, зрештою, не стосуються основного предмету дослідження і носять переважно технічний характер.

Рецензований текст дисертації цілком природно зумовив наявність певних дискусійних моментів. Перш за все їх можна було б направити в область теоретичних засад дисертації.

Зупинимося на основних проблемних питаннях:

1. Наскільки діяльність аматорських хореографічних колективів (що представляють народно-сценічний академічний танець кінця ХХ – початку ХХІ століття Київщини) вплинули на відновлення фольклорних танцювальних традицій цього регіону?

2. Які етнографічні дослідження та праці провідних хореографів України, а, можливо, польові експедиційні дослідження, представлено хореографами в репертуарі аматорських та професійних танцювальних колективів Київщини?

3. Київська область та місто Київ відзначається великою кількістю мистецьких закладів вищої освіти, де впроваджується реалізація освітньо-професійних програм із вивчення хореографічного мистецтва. Чи відома інформація щодо можливого контингенту здобувачів вищої освіти коледжів та університетів, які здобувши професію в цих закладах, згодом продовжили роботу в хореографічних колективах даного регіону? Та: Який це в подальшому

мало вплив на формування танцювальної культури Київщини?

Наведені вектори представленої рецензії свідчать про перспективність подальших досліджень за тематикою роботи і, враховуючи висловлені зауваження та виявлені недоліки, не зменшують наукової та практичної цінності результатів, отриманих здобувачем. Сформульовані запитання носять дискусійний характер та мають статус рекомендацій, а отже, не впливають на загальний висновок про науковий рівень дисертації і не впливають на основні наукові результати, одержані дисертантом.

Загальний висновок. З огляду на актуальність обраного вектору дослідження, рівень наукової новизни, системність і якість вирішення поставлених завдань, результатів апробації, а також враховуючи ґрунтовність теоретичної бази та практичну цінність отриманих даних, представлена дисертація Костянтина Васильовича Калієвського «Розвиток народної хореографії аматорських колективів Київщини в роки незалежної України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.)» відповідає вимогам п.п. 6–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (із змінами, внесеними згідно з постановами КМУ від 21.03.2022 р. № 341, від 19.05.2023 р. № 502 та від 03.05.2024 р. № 507), та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами), а її автор, Костянтин Васильович Калієвський, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 024 Хореографія.

Рецензент:

кандидат мистецтвознавства, доцент,

доцент кафедри режисури та хореографії

факультету культури та мистецтв

Львівського національного університету імені Івана Франка

Олександр ПЛАХОТНЮК